

Het gewicht van een piano

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Chris Cander

Het gewicht van
een piano

Vertaald door
Iris Bol en Marcel Rouwé

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4873 0

© 2019 Chris Cander

© 2019 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,

Amsterdam en Iris Bol en Marcel Rouwé

Oorspronkelijke titel *The Weight of a Piano*

Oorspronkelijke uitgever Alfred A. Knopf

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Robin Macmillan/Trevillion Images

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor mijn liefvallige Sasha

Verscholen in dichte bossen hoog in de Roemeense bergen, waar de winters bijzonder koud en lang zijn, stonden de sparren waar piano's van gemaakt zouden worden: prachtige instrumenten, beroemd vanwege hun warme toon en geliefd bij componisten als Schumann en Liszt. Slechts één man wist hoe hij die bomen moest uitkiezen.

Nadat de bladeren waren gevallen en de grond bedekt was met sneeuw, ging Julius Blüthner met de trein van Leipzig naar Roemenië om in zijn eentje door de bossen te lopen. Vanwege de hoogte en de barre kou groeiden de bomen daar erg langzaam. Recht en dik trotseerden ze de elementen, hun draad vol van hars. Blüthner knikte tegen de jonge bomen die hij voorbijliep, af en toe over hun bast aaiend bij wijze van begroeting. Hij was op zoek naar de oudere bomen, bomen met takken waar hij niet bij kon en die zo'n grote doorsnede hadden dat hij niet kon zien of er een beer aan de andere kant van de stam stond. Hij tikte erop met zijn wandelstok en drukte zijn oor tegen de stam zoals zijn intuïtie hem ingaf zodat hij de muziek die erin verborgen lag kon horen. Die hoorde hij duidelijker dan welke andere pianomaker ook, zelfs nog beter dan Ignaz

Bösendorfer, Carl Bechstein en Henry Steinway. Als hij had gevonden waar hij luisterend naar op zoek was, markeerde hij de boom met een stukje rode wol dat fel afstak tegen de sneeuw.

Daarna kwamen de houthakkers die hij had ingehuurd om de door hem uitgekozen bomen te vellen. Dat sloeg Blüthner aandachtig gade en door de manier waarop de bomen vielen, kon hij zeggen welke exemplaren de beste waren. Alleen de bomen met een minimum van zeven jaarringen per centimeter, allemaal met gelijke tussenruimte, zouden op sleeën het bos uit worden gedragen om vervolgens naar Duitsland te worden getransporteerd. De beste daarvan zouden op hun beurt de zangbodems worden die als een hart in zijn beroemde piano's klopten.

Om te voorkomen dat het hout zou splijten werden de stammen natgehouden tot ze bij de zagerij aankwamen. Daar werden ze eerst kwartiers gezaagd om de zuiverste klanken te bevrijden en vervolgens werden ze tot gelijkvormige planken gezaagd en geschaafd. De houtsnippers gingen de kachels in om de zagerij te verwarmen en als brandstof te dienen voor de stoommachines. Door noesten en andere onvolmaaktheiden die tijdens het zagen aan het licht kwamen, eindigden veel van de kostbare klankhoutplanken ook in de kachels. De planken die overbleven waren van vrijwel perfecte kwaliteit: wit van kleur, licht en flexibel, de vage sporen van de jaarringen dicht opeen, evenwijdig lopend over de oppervlakte van de zangbodemplanken. Deze ruwe planken werden minstens twee jaar opgeslagen, afwisselend bedekt en onbedekt, tot het vochtgehalte in het hout was teruggelopen tot ongeveer veertien procent.

Wanneer het hout gereed was, werd het met paard-en-wagen naar de droogkamers van de enorme Blüthner-fabriek

in het westen van Leipzig gebracht en in rekken onder het plafond geplaatst om daar vervolgens vele maanden te blijven. Maar zelfs dan was het nog niet gereed om een instrument te worden. Om er zeker van te zijn dat de zangbodem op een dag de weergaloze gouden toon van Blüthner zou voortbrengen, moest het hout daarna nog een paar jaar drogen in de open lucht.

In 1905 koos een assistent-Klavierbaumeister vol eerbied een aantal van die zorgvuldig gedroogde planken uit, waarna hij de randen aan elkaar lijmde om één enkele plank te vormen. Die zaagde hij in de juiste vorm en hij schaafde hem tot de juiste dikte, flexibel genoeg om te kunnen trillen, maar sterk genoeg om tegendruk te kunnen bieden aan de spanning van meer dan tweehonderd snaren. Nadat de plank was bewerkt, ging hij terug naar de droogkamer om nog verder te drogen, en dan konden er dunne ribben aan de onderkant worden bevestigd die loodrecht op de nerf stonden. Daarna werd de zangbodem een heel klein beetje bevochtigd, net genoeg om de bovenkant een lichte bolling te geven. Aan weerskanten kwamen de bruggen voor de lage en de hoge snaren te rusten en hun neerwaartse druk raakte de bovenkant van de tegenoverliggende bolling alsof die om een grote ton was geplaatst. De Klavierbaumeister bewonderde zijn werk: de onberispelijk bij elkaar gezochte, evenwijdig lopende houtdraad, de nauwkeurige bolling van de kroon. Deze specifieke zangbodem zou het hart vormen van de piano met fabrieksnummer 66.825.

Het pantserraam voor de behuizing werd door andere vaklui gemaakt, zoals ook de vijf stutten aan de achterkant, die sterk genoeg moesten zijn om het gewicht van de zangbodem en de ijzeren plaat te dragen. Het stemblok werd uitgezaagd en geplaatst. De agrafen werden in de plaat aangebracht

op een hoogte die de spreek Lengte van de snaren zou bepalen, die vervolgens zelf werden gespannen. De stempennen werden erin gehamerd en het double echappement werd bevestigd. De houten hamers werden toegerust met dikke lagen koudgeperst vilt, al werd de hoeveelheid vilt zoals het hoorde dunner op de hamers voor de delicate hoge snaren. Daarna werden de dempers geplaatst samen met het geheel van pedalen en hefboomen, pennen en veren. Nadat het binnenwerk was geplaatst werd de behuizing zwart geverfd en gepolitoerd, waar vele lagen verf voor nodig waren. De armspieren van de politoerders bolden op onder hun opgerolde overhemdsmouwen.

Vervolgens werd het instrument, dat nu bijna klaar was, gestemd, waarbij de spanning van alle 220 snaren op de juiste toonhoogte werd gebracht. Daarna werd de piano afgesteld. De aanslag en de reactie van het double echappement werden net zolang bijgewerkt tot de beweging van de vingers op de toetsen op de juiste manier werd overgebracht op de hamers die de snaren raakten.

Ten slotte, na vele jaren van inspanning door talloze vakkundige handen, werd de piano afgeleverd op zijn laatste plek in de fabriek, waar hij zou worden gestemd. De Meister daar trok de linnen deken weg die er als bescherming op lag en liet zijn hand over de glanzend zwarte bovenkant gaan. Wat maakte deze piano nou zo uniek? Elke piano was uniek, met zijn eigen ziel en onmiskenbare persoonlijkheid. Dit exemplaar was degelijk maar bescheiden, mysterieus maar oprecht. De Meister liet de linnen deken op de vloer van de fabriek vallen.

‘Wat zul je deze wereld te vertellen hebben?’ vroeg hij het instrument.

Een voor een vormde hij de hamers, waarbij hij luisterde naar elke snaar, het vilt keer op keer nauwkeurig bijschurend

en intonerend. Hij was net een diagnosticus die met een hamertje tegen de zenuwen onder de knieschijf van een patiënt sloeg en de reactie peilde. Keer op keer riep de piano gehoorzaam terug, *Hallo, hallo*.

‘Fertig,’ zei hij toen zijn werk erop zat. Met zijn mouw veegde hij het zweet van zijn voorhoofd en hij duwde grijze haarlokjes uit zijn gezicht. Hij deed een paar stappen achteruit en bekeek deze afgeronde en spiksplinternieuwe entiteit die – nadat het instrument goed was ingespeeld – ongelooflijke prestaties zou kunnen leveren. De eerste jaren zouden onvoorspelbaar zijn, maar na verloop van tijd zou het instrument zich openen en een unieke geschiedenis in zich opnemen. Voorlopig was het een volmaakt instrument, enkel gekenmerkt door zijn mogelijkheden.

De Meister tilde zijn schort wat op terwijl hij op de ton ging zitten die hij had geleend om als kruk te dienen en terwijl hij zijn vingers kromde en strekte, overwoog hij met welk stuk hij de piano zou dopen. Met Schubert, zijn lievelingscomponist. Hij zou het rondo spelen van Schuberts voorlaatste sonate, de grootse, die in A-majeur. De openingsmelodie was mooi, met een gevoel van hoop en vreugde, gevolgd door de somberder, geagiteerder doorwerking. Dat zou de volmaakte inwijding zijn van de glanzende, zwarte Blüthner, nummer 66.825.

‘Luister!’ riep hij, maar niemand hoorde hem boven het lawaai van de fabriek. ‘Hier wordt hij geboren!’

Hij drukte zijn vinger op de Cis, de eerste noot van het rondo, en luisterde aandachtig. De noot kwam hem tegemoet met de onschuld en de kracht van de eerste kreet van een baby. Nu hij wist dat de klank even zuiver klonk als hij had gehoopt, speelde hij de rest van de sonate. Hij zou deze glanzende, nieuwe piano de deur uit sturen met al het optimisme dat hij kon

opbrengen, in de wetenschap dat het instrument niet langer zo maagdelijk zou zijn als het eenmaal was aangeraakt door de ontzettend menselijke handen van zijn toekomstige eigenaars.

Clara Lundy schopte een opstapkrakje tegen de voorband van een oude Chevrolet Blazer uit 1996 en boog zich over de motor terwijl ze haar donkerblonde paardenstaart over haar schouder gooide. Ze schroefde de dop van de ontlastklep en legde er een handdoek van de garage overheen om de benzine op te vangen die weglekte wanneer ze op de klep drukte. Nadat ze de leidingen leeg had gemaakt, stopte ze de handdoek in haar kontzak en liep naar haar gereedschapskist voor moersleutels van 16 en 19 mm en de tang om speciaal geborgde klemmen los te maken. Daarna verdween ze met een soepele sprong in de geel omrande smeerkuil zodat ze aan de onderkant van de auto aan het werk kon. Ze verwijderde de klem, maakte de knipslotaansluiting los en trok eerst de afvoerslang van het filter zodat er geen benzine in haar ogen zou druipen. Dat was een les die ze lang geleden in de garage van haar oom had geleerd en die haar altijd was bijgebleven.

‘Hé, Clara?’ Peter Kappas, een van de drie zoons van de garage-eigenaar, keek de smeerkuil in. De late namiddagzon zorgde voor een aureool rond zijn forse gestalte. ‘Die kerel van het tandheugelprobleem is terug. Hij zegt dat dat ding nog steeds geluid maakt.’

‘Hetzelfde geluid of iets nieuws?’

‘Gerammel. Waarschijnlijk de bouten.’

‘Kun jij dat opknappen? Ik ben nog niet klaar met dit filter.’

‘Ik heb beloofd dat die Corvette om vijf uur klaar zou zijn.’

Clara schoof het nieuwe filter in de bevestiging. ‘Goed, geef me een kwartiertje. Ik zet hem zo op de brug om te kijken wat er aan de hand is. Maar als het de bevestigingsbouten zijn, zul jij de boel opnieuw moeten uitlijnen. Heb je daar tijd voor?’

‘Voor jou?’

‘Begin nou niet.’

Hij hief zijn armen op. ‘Grapje. Ja, dat lukt me wel.’

Nadat ze alle bouten had aangedraaid en de leidingen had gecontroleerd, ging ze de smeerkuil uit om het systeem te vullen. Ze draaide de contactsleutel naar ‘On’, wachtte tot de brandstofpomp aan- en weer uitging, en draaide het sleuteltje daarna naar ‘Off’. Dat deed ze een paar keer en terwijl ze daar zat, zag ze zichzelf in de achteruitkijkspiegel. Ze schrok even toen ze zag dat ze ouder leek dan haar zesentwintig jaar, alsof ze plotseling tien jaar ouder was geworden. Hoewel ze zich een beetje had opgemaakt, waren haar oogleden nog steeds enigszins gezwollen door haar huilbui van gisteravond. Haar mond vormde zo’n strakke lijn dat er kleine rimpeltjes uitwaaierden van haar lippen. Ze had haar kiezen op elkaar geklemd. Toen ze haar kaak ontspande, leken haar bleke wangen te gaan hangen en zakten haar mondhoeken omlaag. Op haar voorhoofd zat een streep vet – waarschijnlijk omdat ze haar pony van haar voorhoofd had geveegd – die op de moedervlek van haar overleden vader leek. Ze nam zichzelf aandachtig op en zag zijn lichtbruine ogen en lichte wimpers, en de hoge jukbeenderen die ze gemeen hadden. Deze onverwachtse aanblik van zijn gezicht in de spiegel gaf haar het gevoel dat iemand haar in

haar buik had gestompt. Oud verdriet vermengde zich met het nieuwe.

Ze draaide de contactsleutel helemaal om en de motor van de Blazer startte perfect.

‘Clara! Telefoon!’ riep iemand boven de geluiden van de garage uit: de hydraulische momentsleutel en de luchtcompressor, het glijden en dichtslaan van de laden van gereedschapswagens, het onophoudelijke gerinkel van metaal, de altijd aanwezige *laïko*-muziek uit een met vetvlekken bedekte gettoblaster in de hoek, het geschreeuw in het Grieks en het Engels.

Met de vieze handdoek veegde ze de vlek van haar voorhoofd en daarna liep ze naar de telefoon die aan de muur hing. Peters broer, Teddy, hield haar tegen met een hand op haar onderarm.

‘Het is Ryan,’ zei hij. ‘Je kunt hem beter in het kantoor nemen.’ Wie wist wat ze over haar en Ryan hadden gezegd? Peters moeder, Anna, kon Clara’s gezicht lezen alsof Clara haar eigen dochter was, en was er heel goed in om van haar ongevraagde mening – *Volgens mij is die Ryan niet goed voor je* – een algemeen gespreksonderwerp te maken. Doorgaans merkte Clara dan dat ze ongewild aanvullende informatie gaf, zodat de hele familie Kappas binnen de kortste keren op de hoogte was van haar persoonlijke beslommeringen. Dat vond ze echter niet erg, want de familie Kappas kwam na lange tijd het dichtst in de buurt van een echte familie voor haar.

Clara knikte. Het kantoor was weinig meer dan een bureau tegen de muur in de wachtkamer, tussen de waterkoeler en het koffiezetapparaat. Het was nauwelijks *privé* te noemen, maar op dit moment waren er geen klanten, en Anna, die achter de balie een bestelling voor onderdelen stond te schrijven,

gaf haar een knipoog en zei met haar zware accent: 'Ik zal je een minuutje alleen laten.'

Clara ging zitten en probeerde niet naar het knipperende beller-in-de-wacht-lampje van de telefoon te kijken. In plaats daarvan staaarde ze naar de ingelijste foto's van de Noordelijke Sporaden die aan de muur hingen: de witgekalkte villa van de familie, het halvemaanvormige kiezelstrand, het onmogelijk turquoise water.

Toen ze het lampje niet langer kon negeren, haalde ze even diep adem en nam de hoorn van de haak. 'Hoi,' zei ze.

'Je neemt je mobieltje niet op.'

'Ik ben aan het werk.'

'Het zal wel, Clara. Luister, ik ben een paar dagen de stad uit, dus jij kunt je spullen ophalen. Ik wil echt graag dat je voor het weekend weg bent. Oké?'

'Hè, wat? Meen je dat nou? Ik dacht dat we de hele toestand nog aan het bespreken waren.'

'Clara, heb je gisteravond dan niet naar me geluisterd? Ik ben het zat om te wachten tot jij een besluit hebt genomen. Jij wilt gewoon niet hetzelfde als ik.'

'Ik heb nooit gezegd dat ik niet hetzelfde wil. Ik heb alleen wat meer tijd gevraagd.' Ze draaide haar lichaam naar de muur toe. 'Ryan, alsjeblieft.'

'Ik weet dat je tijd nodig had, en ik heb geprobeerd je die te geven. Maar ik kan jouw behoeften niet eeuwig voor de mijne laten gaan. Ik ben klaar om de volgende stap te zetten. Ik wil een gezin. En dat zou ik graag met jou stichten, maar als dat niet gaat... tja, welke keus laat je me dan?'

'Luister nou, Ryan. Ik hou van je. Dat weet je best. Maar trouwen is een grote stap. Waarom kunnen we niet gewoon samenwonen? Waarom moet alles ineens zo snel?'

‘Waarom vind jij het zo eng om een vaste verbintenis aan te gaan? Ik wéét dat je van me houdt. Waarom kun je niet gewoon ja zeggen?’

Clara zuchtte. Eén woordje zou genoeg zijn om dit gesprek te veranderen, zou genoeg zijn om haar hele leven te veranderen. Maar ze kon het niet zeggen. ‘Ik weet het niet. Het spijt me.’

‘Dan is het uit tussen ons. Ik wil graag dat je vertrekt. Ik wil verder met mijn leven.’

‘Dus je schopt me er echt uit? Na twee jaar geef je me... pak ’m beet, vier dagen om te verhuizen? Hoe moet ik dat in godsnaam klaarspelen? En waar moet ik het geld vandaan halen om dat te doen?’

‘Je weet best dat ik je nooit zomaar op straat zou zetten. Ik heb een appartement voor je gevonden in East Bakersfield. Ik heb de borg van twee maanden huur al betaald. Ik dacht dat de zaak daardoor wat makkelijker zou worden.’

‘Jezus, Ryan. Hadden we dat niet eerst kunnen bespreken? East Bakersfield?’

Hij maakte een minachtend geluid. ‘Kan het je echt wat schelen wáár je woont? Volgens mij is die verdomde garage het enige waar je werkelijk om geeft.’

Ze klemde haar vuist om het spiraalsnoer van de telefoon en bedwong de aandrang om opnieuw in huilen uit te barsten. Hilde ze nou omdat ze hem kwijtraakte? Omdat ze haar thuis kwijtraakte? Of om haar eigen besluiteloosheid?

‘Het huurcontract en de sleutel liggen op de keukentafel,’ zei hij. ‘Als je alles hebt opgehaald, kun je je oude sleutel door de brievenbus gooien.’

Clara leunde met haar voorhoofd tegen de muur en zuchtte. ‘Dus dat is het dan?’

‘Ja.’

Hij liet een stilte vallen, dat deden ze allebei, en ze vroeg zich af of hij zou zeggen wat hij altijd had gezegd aan het einde van een telefoongesprek. *Je bent mijn meisje. Dat weet je toch, hè?* Ze kon geen woord uitbrengen. Ze kon niet loslaten. Ze boog zich verwachtingsvol naar voren, wachtend, verlangend, maar niet bereid om concessies te doen.

‘Het ga je goed, Clara. Ik hoop oprecht dat je zult ontdekken wat je nou werkelijk wilt. Ik vind het alleen jammer dat ik het niet was.’ Daarna hing hij op.

Ze hield de telefoon tegen haar oor en luisterde naar haar hartslag tot het gepiep van de ingesprektoon begon. Toen ze zich omdraaide, stond Peter bij de deur.

‘Gaat het wel?’ vroeg hij.

Ze gaf niet meteen antwoord. Misschien had ze toch niet echt van Ryan gehouden, en zeker niet op de manier die hij had gewild. Maar ze was gewend geraakt aan hun relatie, gewend om iemand te hebben die thuis op haar wachtte, en daarbij was het leven met hem gemakkelijk geweest. ‘Wil jij me helpen verhuizen?’ vroeg ze aan Peter.

Hij zette zijn honkbalpet – *Havoline, Protect What Matters* – af en kamde met zijn vingers door zijn dikke, zwarte haar. ‘Tuurlijk,’ zei hij en hij zette de pet weer op. ‘Dat spreekt toch vanzelf.’

Clara sloeg Anna’s aanbod af om eerder naar huis te gaan en wat tijd voor zichzelf te nemen, en ook Teddy’s uitnodiging om naar de oude Ford V-8 ruilbeurs te gaan en hem te helpen onderdelen voor een zijklepmotor te zoeken voor een restauratieproject. In plaats daarvan sprenkelde ze wat water in haar gezicht en ging ze weer aan het werk. Ze had Peter beloofd dat

zij de tandheugelklus zou opknappen, dus dat zou ze doen ook, hoewel ze wist dat hij het – gezien de omstandigheden – met alle plezier zelf zou doen.

Toen ze klaar was, legde ze haar gereedschap terug in de gereedschapswagens die tegen de muur stonden onder een plank vol Chilton-onderhoudshandboeken. Daarna verzamelde ze de vieze handdoeken, gooide die in de voddenemmer en wenste iedereen een goedenavond.

Peter liep langs de smeerkuil over de vette betonvloer en trof haar bij de grote, openstaande garagedeur. ‘We gaan straks een biertje drinken,’ zei hij. ‘Heb je zin om mee te gaan?’

‘Bedankt, maar ik moet mijn spullen inpakken.’

‘Hulp nodig?’ vroeg Peter.

Ze had zijn woorden geluidloos mee kunnen zeggen terwijl hij ze uitsprak. Minstens een of twee keer per dag, als hij klaar was met een klus, slenterde hij naar haar toe, waar zij dan ook maar was, om te vragen of hij haar een handje kon helpen. Als Ryan de stad uit was, en dat was vaak het geval, kwam Peter opdagen met borden door zijn moeder klaargemaakt eten, gewikkeld in vershoudfolie, kaartjes voor een wedstrijd of een dvd om samen te kijken. Tijdens de laatste bosbrand had hij de evacuatiebevelen getrotseerd en was hij naar haar huis gereden, waar hij haar had overgehaald om met hem mee te gaan naar het zuiden, naar de kust. Clara was er altijd trots op dat ze haar kalmte wist te bewaren, een eigenschap die haar moeder zou hebben bewonderd als onverstoorbaarheid. Zelfs wanneer ze ziek, eenzaam of bezorgd was, zei ze altijd wanneer iemand vroeg of het wel goed met haar ging: ‘Ja hoor, niks aan de hand.’ Peter merkte echter altijd wanneer het niet goed met haar ging, en dan stond hij voor haar klaar, zo trouw als een hond, zonder er ooit iets voor terug te vragen. Het irriteerde

haar dat ze zo erg op hem leunde. Weliswaar stond ze zichzelf toe om bepaalde mensen aardig te vinden, maar niet in die mate dat ze hen *nódig* had. Vooral hem niet.

‘Nee, gaan jullie maar,’ zei ze met een klein wegwuivend gebaar. ‘Niks aan de hand. Ik zie jullie morgen wel weer.’

Hoewel de zon al laag stond, hing buiten de hitte nog altijd genadeloos in de lucht en kwam er geen briesje uit het westen om de zichtbare hitte te verdrijven die van de zinderende motorkappen opsteeg, of om de dunne, met stof bedekte palmbomen langs de gaasafrastering bij de weg in beweging te brengen. Clara stond naast een stapel oude banden die de ingang van Kappas Xpress Lube scheidde van het ernaast gelegen camperterrein. Tussen de voorbijrijdende vrachtwagens door keek ze naar het onverharde parkeerterrein aan de overkant van de straat. Het roet en de ozon die in Bakersfield altijd zwaar in de lucht hingen leken vandaag extra dik en geel, alsof de hemel ergens mee was besmet.

Ze deed een spelletje met zichzelf: als ze zich omdraaide en er stond iemand naar haar te kijken – Peter of desnoods een van zijn broers – dan zou ze weer naar binnen gaan en zeggen: ‘Ja, laten we dat biertje gaan pakken.’ Daarmee zou ze de onvermijdelijke terugkeer uitstellen naar het huurhuis dat ze met Ryan had gedeeld, de plek waar een andere sleutel voor haar klaarlag, voor een onbekend appartement. Ze zou *één* biertje kunnen drinken, of twee, of misschien drie, en vergeten dat ze op het punt stond overnieuw te beginnen, dat ze weer alleen was. Ze keek achterom, precies op het moment dat Teddy de laatste roldeur van de garage aan de binnenkant dichtdeed, en dat vatte ze op als een teken. Toen er even geen verkeer aankwam, stak ze op een drafje de straat over naar haar auto.

Ze stopte bij de Mexicaanse kruidenierswinkel waar ze Ryan